

İNGİLTERE MEDYASININ MONARŞİYE BAKIŞININ ULUSLARARASI YAYINCILIK BAĞLAMINDA BBC TÜRKİYE ÖRNEĞİ: KRALİÇE II. ELIZABETH'İN ÖLÜM VE DEFİN HABERLERİNİN ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ

The Case Of BBC Turkey in the Context of International Broadcast of the
England Media's Perspective to Monarchia: Critical Discussion Analysis of
Queen II. Elizabeth's Death and Burial News

Mevlüt ALTINTOP*

ÖZET

Yirminci yüzyılın ortalarından itibaren gündem belirleme, algı üretme ve kamuoyu oluşturmanın en önemli silahı medya olmuştur. Geçen kısa zaman içinde medyanın bu amaçla kullanımı yalnızca ulusal sınırlar içinde değil, uluslararası arenada etkin bir faaliyet alanı olarak şekillenmiştir. Dolayısıyla, uluslararası alanda etkin olan ülkelerin ulusal yayın yapan medya kurumları yerel toplumların dillerinde yayıncılığı bir rutin hâline getirmiştir. Böylelikle ulusal ve uluslararası politikalarının devamlılığı sağlayan bu ülkeler konumlarını koruma altına almaktadır. Geleneksel medyanın da öncesine dayanan bu anlayışın bugünün dünyasında son derece etkin olduğu görülmektedir. Özellikle internet ve bilişim teknolojileri aracılığıyla yeni medyanın kullanımı, geleneksel medyanın yapısal özellikleri nedeniyle aşamadığı sınırlılıkların birçoğunu ortadan kaldırmıştır. Yukarıda değinilen amaç ile yöntemi kullanan ve BBC bünyesinde oluşturulan BBC Türkçe, Birleşik Krallık adına Türkiye'de faaliyetlerine devam eden bir yeni medya organıdır. Bu çalışma, BBC Türkçe'nin yayımlarında kullandığı dili, Teun Adrian van Dijk'in eleştirel söylem analizi anlayışı bağlamında geliştirdiği haber analiz modeliyle çözümlenmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Teun Adrian van Dijk, Eleştirel Söylem Analizi, BBC Türkçe, Yeni Medya, Haber.

ABSTRACT

Since the mid-20th century, the media has become the most powerful weapon for setting agendas, creating perceptions, and shaping public opinion. In recent years, the use of media for these purposes has not been limited to national boundaries but has also become an influential field of activity on the international stage. Consequently, media institutions broadcasting in the languages of local communities have become routine for countries that are effective internationally, ensuring the continuity of their national and international policies and safeguarding their positions. This understanding, which predates traditional media, remains highly effective in today's world. Particularly, the use of new media through the internet and information technologies has eliminated many of the limitations that traditional media could not overcome due to its structural characteristics. In line with the mentioned purpose and method, BBC Turkish, established within the BBC, is a new media organization operating in Turkey on behalf of the United Kingdom. This study aims to analyze the language used in BBC Turkish broadcasts by employing Teun Adrian van Dijk's critical discourse analysis model within the context of news analysis.

Keywords: Teun Adrian van Dijk, Critical Discourse Analysis, BBC Turkish, New Media, News.

* Doktora Öğrencisi, mevlutaltintop@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-1731-9064

Geliş/Received: 08/05/2023

Kabul/Accepted: 25/05/2023

Altıntop, M. (2023). "İngiltere Medyasının Monarşiye Bakışının Uluslararası Yayıncılık Bağlamında BBC Türkiye Örneği: Kraliçe II. Elizabeth'in Ölüm ve Defin Haberlerinin Eleştirel Söylem Analizi", *BELGÜ*, Sayı 8, 22-40.

DOI: <https://doi.org/10.59577/belgu.1279458>

Giriş

İngiltere'de azınlıkta bir kesim tarafından sorgulanan monarşi, Kraliçe II. Elizabeth'in (1926-2022) ölümüyle tekrar gündeme gelmiştir. Bu bağlamda İngiliz medyasındaki haberlerde anlaşıldığı gibi, İngiliz hükümeti başta olmak üzere ülkedeki siyasi aktör ve yapıların tarafını en baştan ve kesin olarak belli ettiği görülmektedir. İngiltere tüm siyasi organizasyonlarıyla parlamenter monarşiye bağlılığını büyük bir gururla dünyaya ilan ederken gündelik hayatın işleyişine bakıldığında genel olarak halkın genel eğilimi de bu yöndedir.¹

İngiltere özelindeki monarşi tartışmalarında kamuyu oluşturan akslardan biri olan medyanın tavrı son derece önemlidir. Zira bugünün dünyasında siyasi, ekonomik, sosyal, askeri vb. politikaların yürütülmesinde medyanın rolü ve etkisinin varlığı tartışmaya kapalıdır. Genelde İngiliz medyası, özelde BBC'nin monarşiyle ilgili İngiliz ulusuna yönelik yayınları monarşinin hem moderniteyle bir arada bulunabileceğine hem de demokratik değerlerle uyduğuna yöneliktir. (Kaplan, 2013) Bu çalışma aynı durumun BBC'nin başka uluslara, onların dilinde yaptığı yayınlardaki durumuna odaklanmaktadır. Çalışmanın amacı, tarihsel açıdan hem dünyanın en emperyal güçlerinden biri olan ve hem de demokrasinin beşiği sayılan İngiltere'nin farklı toplumlara yönelik onların dillerinde kendi hakkında yaptığı yayınlarla nasıl bir imaj oluşturduğunu ortaya çıkarmaktır. Buradan mülhem, BBC Türkçe'nin monarşiye nasıl baktığı Kraliçe II. Elizabeth'in ölümüne yönelik yapılan haberler üzerinden araştırılmıştır.

Son derece kapsamlı olan konuya dair anlamlı sonuç alabilmek için bazı sınırlılıklar getirilmiştir. Araştırma mecrası olarak BBC'nin internet sitesi seçilmiş ve kraliçenin öldüğü 08 Eylül 2022 ile defnedildiği 19 Eylül 2022 tarihleri arasındaki Kraliçe'nin ölümüyle doğrudan ilgili haberler saptanmıştır. Elde edilen haberlerdeki dil söylem analizine tabi tutularak alt metinde iletilen mesaj üzerinde yoğunlaşmıştır. Söylem analizi yöntemi bağlamında Teun Adrian van Dijk'ın haber analiz modeli seçilmiştir.

Araştırma Giriş ve Sonuç dışında üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde BBC ile BBC Türkçe'nin kuruluşu, İngiltere için anlamı, işlevi ve yayıncılık anlayışıyla irdelenmiştir. İkinci bölümde Teun Adrian van Dijk'ın eleştirel söylem analizi anlayışı bağlamında haber analiz modeli açıklanmıştır. Üçüncü bölümde BBC Türkçe internet sitesinden belirlenen tarihler arasında konuyla doğrudan ilgili olarak yayınlanan haberlerin içerik ve söylem analizi yapılmıştır. Sonuç bölümünde ise elde edilen veriler eleştirel bakış açısıyla yorumlanmıştır.

Modern Dönemde Bir Masal Ülkesi: Birleşik Krallık ve Kraliçe

İngiltere tarihinin en uzun süre(n) hükümdarlık unvanının sahibi Kraliçe II. Elizabeth 8 Eylül 2022 tarihinde 96 yaşında yaşamını yitirmiştir. 1953 tarihinde babası Kral VI. George'un (1895-1953) ölümüyle tahta geçen Kraliçe Elizabeth yetmiş yıl hüküm sürmüştür. Hükümdarlık dönemi birçok açıdan çalkantılı geçen II. Elizabeth, Kraliyet Ailesi ile halk arasında uzlaşma ve uyum kurmaya çalışmıştır. Bunun başlıca nedenlerinden biri, vatandaş olgusunu öne çıkaran modern dünyada ve parlamento gibi kurumların var olduğu demokratik bir devlette monarşinin yerinin olmadığı yönündeki sert eleştirilerdir. Bir diğeri ise, kral/kraliçe/krallık sözcüklerinin otomatik olarak zihinlerde bıraktığı zevk ve sefaya dayalı yaşam biçimidir. Dolayısıyla, sıradan vatandaşın zihninde Kraliyet Ailesi'nin halktan kopuk, gizemli, lüks içinde ve hiçbir şey yapmadan devletin kaynaklarını kullanarak yaşadıkları şeklinde bir düşünce hâkimdir. Kraliçe II. Elizabeth bu düşünceyi kırmak için sıkı bir mücadeleye girmiş ve hükümdarlığı boyunca bu mücadelesi sürmüştür. Bu süreç zarfında en çok faydalandığı

¹ Sadece bu çalışma kapsamında ele alınan haberlerde bile İngiltere medyasının neredeyse blok hâlinde monarşiye savunan bir görüntü ortaya koyduğu görülmektedir. Ayrıca yine burada sözü edilen haber içeriklerinde, sadece İngiltere'deki İngiliz toplumunun değil, İngiliz Milletler Topluluğu üyesi ülkelerdeki halkların da genel eğiliminin monarşiye pozitif baktığı imajı oluşmaktadır.

araçlardan birisi başta televizyon olmak üzere kitle iletişim araçlarıdır. Değişen dünyayı iyi okuyan kocası Prens Philip'in (1921-2021) desteğinin yanında danışman kadrosunun da yönlendirmeleriyle sarayı ve Kraliyet Ailesi'nin yaşam biçimini kameralara açarak halka aktarılmasını sağlamıştır. Bu girişimin halk tarafından olumlu karşılanmasıyla saray hakkında daha sempatik bir imaj oluşmasını sağladığını söylemek mümkündür. Medyanın etkin olarak kullanıldığı bu süreç sonunda monarşi tartışmalarını öteleyerek hem Kraliyet Ailesi ile halkı uzlaştırmış hem de faal olan durumu meşrulaştırmıştır (Eaton, 2016).² Kraliçe II. Elizabeth'in ölümüyle monarşi tartışmalarının tekrar gündeme geldiği görülmektedir fakat ne kadar yaygın ve etkili olduğu konusunda net bir şeyler söylemek zordur. Buradaki muğlaklığın en önemli nedeni tartışma veya eleştirilerin yeterince iletilmemesidir. İletişimin yönetilebilir bir süreç hâline getirilmesiyle bilinçli ve planlı olarak oluşturulan iletim ortamında kitle iletişim araçlarının önemi herkesin malumudur. Bu bağlamda, İngiltere'nin kamusal yayıncılık kurumu olan BBC'nin konumu ve işlevi daha da önem arz etmektedir.

Monarşik Devlette Kamu Yayıncılığı: BBC'nin Kuruluşu ve Yayıncılık Anlayışı

Yirminci yüzyılda siyasi, ekonomik ve sosyal değişimde kitle iletişim araçlarına (KİA) büyük önem ve etkin görevler verilmiştir. Bu açıdan bakıldığında dünyanın ilk kamusal yayın organı olan BBC'nin, kurulmasıyla birlikte ulusal faydaya hizmet edecek biçimde yapılandırıldığı görülmektedir.

Kamu Yayıncılığı

Kamu yayıncılığı yirminci yüzyılın başlarında Avrupa'da ortaya çıkan ve toplumsal sorumluluğu gözetilen yayın anlayışıdır. Toplumsal sorumluluğun içinde birçok başlık bulunmaktadır. Temelinde anayasal bir hak olan halkın doğru haber alma hakkının yer aldığı kamu yayıncılığı, kültürel çoğulculuk prensibine bağlı kalarak bilgilendirme, eğlendirme ve eğitmeyi amaçlamaktadır. Kamu yayını yapan kuruluşun özerk olması yapılan yayınların hakkaniyetli olmasıyla doğru orantılıdır ve kuruluşun denetim ve finansmanı da bu doğrultuda oluşturulmaktadır (Başçı, 2018, s. 59). Dünyadaki kamu yayıncılığı örneklerine bakıldığında mali kaynaklarının devlet sübvansiyonu, lisans ücretleri ve kişisel bağışlardan oluştuğu görülmektedir (Kırık, 2012, s. 60). Bu açıdan medya üzerine çalışmalar yapan birçok araştırmacı kamu hizmeti yayıncılığının en güzide ve ideal örneğinin BBC olduğunu belirtmektedir (Mutlu, 1999, s. 22).

Kamu yayıncılığına zemin hazırlayan uluslararası iletişim olgusunun, siyasi, ekonomik ve kültürel yapının bir parçası olarak kabul edildiği ilk dönem on dokuzuncu yüzyıldır. Yirminci yüzyılın ilk çeyreğinde ortaya çıkan kamu yayıncılığı ise İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki süreçte kamusal diplomasi faaliyetlerine dayalı medya organizasyonuna dönüşmüştür (Yanardağoğlu, 2014b, s. 116). Bu dönüşümün iki ana sebebinden ilki, modernitenin ağır mağlubiyetiyle biten savaşın değiştirdiği siyasi ve ekonomik konjonktür, ikincisi ise teknolojik gelişmelerin ortaya çıkardığı kitle iletişim araçlarıdır (Altıntop, 2021, ss. 37-38). Sanayi Devrimi'yle büyük bir değişime uğrayan siyasi ve ekonomik yapıya ek olarak, yirminci yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren çeşitlenerek yaygınlaşan kitle iletişim araçları yeni bir sosyoloji üretmiştir. Bu sosyolojik yapı, liberal kapitalizmin dayattığı yüzeysel ve tüketim odaklı popüler kültür denilen bir anlayış ve yaşam biçiminin gelişmesine neden olmuştur. İngiltere özelinde Kültürel Çalışmalar ekolünün üzerinde kapsamlı çalışmalar yaptığı popüler kültür söz konusu yaşam biçimi ve evren anlayışını çözümlemeye yöneliktir (Altıntop & Bak, 2022, s. 117). Benzer sosyolojinin ABD'deki karşılığı üzerindeki araştırmalar ise öncülüğünü Chicago Okulu'nun üstlendiği anaakım iletişim çalışmaları bağlamında yapılmıştır (Morva, 2013, s. 154). Giderek etkisini arttıran bu yaşam biçimi ve evren anlayışı yirminci yüzyılın dördüncü çeyreğiyle birlikte etkisini

² Kraliyet Ailesi'nin BBC ile kurduğu özel ilişki, kaynaklara dayanarak hazırlanan The Crown adlı belgesel-filmde detaylı şekilde anlatılmaktadır. Yapım, monarşinin doğallaştırarak meşrulaştırmayı amaçlayan arka plandaki işleyişi ve kurguyu net şekilde göstermektedir.

arttıran küreselleşme aracılığıyla dünyanın tamamına yayılmıştır. Bu süreçte neoliberal politikalarla şekillenen özel medya kuruluşları, kamu kurumlarıyla birlikte alanı domine etmiştir.

Yirminci yüzyılın sonlarına doğru yeni medyanın ortaya çıkışı radikal bir değişimin; kamusal yayıncılığın geleneksel medya dönemindekinden çok daha etkili ve önemli hâle gelişinin habercisidir. Devletler ulusal çapta kamu yayıncılığına daha fazla eğilerek güvenlik ve istikrarlarını sağlamayı amaçlamaktadır. Öte yandan tüm bu gelişmeler, küreselleşmenin doğal bir sonucu olan ülke güvenliğinin ulusal sınırların ötesine başladığına yönelik anlayışı pekiştirmiştir. Çözüm, kamusal diplomasi başlığı altında uluslararası yayıncılıktır ve İngiltere'nin öncülüğünde neredeyse yüz yıldır geleneksel medyanın tüm imkânlarını kullanarak bu yöntemi uygulayan Batılı devletler kısa sürede yeni medyanın olanaklarından da etkin şekilde faydalanmayı başarmıştır.

BBC'nin ulusal yayıncılığı, hükümet ile toplum arasındaki ilişkiyi düzenlemek amacıyla iç siyasete odaklanırken, uluslararası yayınları İngiltere'nin çıkarlarına hizmet etmeye yönelik faaliyet göstermektedir. Bu amaçla oluşturulan yerel servisler İngiltere'nin uluslararası diplomasi anlayışını yansıtacak ve destekleyecek biçimde şekillenmiştir. Birleşik Krallık BBC'nin ulusal etki alanının yanında koloni topluluklarına yönelik iletişim faaliyetlerini sürdürecektir bir araç olarak bakmıştır (Çağlar, Akdemir, & Toker, 2019, s. 13). Dünyanın farklı yerlerinde birçok yerel dilde yayın yapan BBC'ye bağlı haber servisleri oluşturulmuştur. Bugün medya, sözlük anlamıyla medya olmanın ötesinde bir kültür üreticisi ve yayıcısıdır. Dolayısıyla kültürel emperyalizmin de en önemli ayağını oluşturmaktadır. Medyayı elinde bulunduranlar bu gücün sahibidir ve doğal olarak kendi kültürünü emperyal biçimde üretmekte ve yaymaktadır. BBC'nin uluslararası yayınları bu bağlamda ve İngiltere'nin tarihsel konumuyla birlikte değerlendirildiğinde anlamlı bir görüntü oluşacaktır.

BBC'nin Kuruluşu, Yayıncılık Anlayışı ve BBC Türkçe Servisi

Mevcut uygulamalar resmî olan ve kamu adına yayın yapan medya kuruluşlarının bağlı oldukları devletlerin propaganda aracı olduğunu göstermiştir. Bu anlamda günümüzde gelişmiş olarak tabir edilen devletlerin kamu yayın organları ulusal yayınlarının ötesine geçerek uluslararası arenada propaganda faaliyetlerini sürdürmektedir. Yayınlar, etkiyi arttırmak için yerel dillerde yapılıyorsa da yayın politikaları ulusal çıkarı önceleyen merkez tarafından belirlenmektedir. BBC propagandaya dayalı yayın yapan (Kaplan, 2013, s. 231) kuruluşların en eskisi ve en etkili olanıdır. İngiltere uluslararası ilişkilerde propaganda faaliyetlerinin önemini ve bu amaçla basın (medyanın) işlevselliğini anlamış ve sadece teorik olarak değil uygulamalı biçimde ortaya koymuş bir ülkedir (Türk Tarih Kurumu Başkanlığı, TY, ss. 12-13).

BBC'nin Kuruluşu

İngiltere'de radyo yayıncılığı Birinci Dünya Savaşı'ndan birkaç yıl sonra, 1922 yılında British Broadcasting Company Ltd. adıyla kurulan özel bir şirket tarafından başlatılmıştır. 1925 yılında tasfiye edilen şirketin yerine 1927 yılında British Broadcasting Corporation (BBC) adıyla kurulan kamu kuruluşu radyo yayıncılığını üstlenmiştir (Karaduman, 2019, s. 472). Aynı yıl, İngiltere'yi uluslararası arenada tanıtma sorumluluğunu da yükleyen Kraliyet Beratı (Royal Charter)³ sayesinde ulusal açıdan saygın bir konumdadır (Yalçın, 2015, s. 102).

³ Kraliyet Beratı (Royal Charter) İngiltere hükümdarı tarafından bir kurum, şirket veya topluma tanınan ayrıcalığı belirten yasal izindir. Tarihsel olarak herhangi bir konuda kişi, kurum veya topluluğa ülke sınırları içerisinde faaliyet serbestliği veren ve dolayısıyla bazı sorumluluklar yükleyen kanuni imtiyaz belgesidir. Kraliyet Beratı dönemlik verilmektedir ve dönemi geldiğinde hükümdar tarafından yenilenmektedir. Ayrıca hükümdarın ölümü durumunda eski hükümdarın verdiği beratlar yeni hükümdar tarafından uygun görüldüğü takdirde yenilenebilir. (Hill, 2016) Bugün Kraliyet Beratı yalnızca kamusal fayda sağlayan kurumlar için verilmektedir. "Kraliyet Danışma Meclisi'nin tavsiyesi üzerine Kraliçe veya Kral tarafından, kendi alanlarında önde gelen otorite olarak kabul edilen belirli

Bugün BBC her açıdan İngiltere ile özdeşleşmiş konumuyla (Yanardağoğlu, 2014b, s. 124) iç siyasette etkisinin yanında, gücünü, uluslararası alanda yerel dillerde yaptığı yayınlarla ülke dışına da taşımaktadır.

Yasaya ve yayın ilkelerine göre özerk bir kurum görüntüsü veren BBC'nin on iki kişilik yönetim kurulu (Board of Governors) başbakan tarafından seçilip hükümdar tarafından atanmaktadır. BBC yayınlarını içişleri bakanlığının kararlarına uygun biçimde oluşturmaktadır. İçişleri bakanlığının aldığı kararların çerçevesini ise Kraliyet Beratı ve bakanlığın hazırladığı görev sözleşmesi belirlemektedir. (Canyurt, 2011, s. 81) Özerk gibi gözükse de BBC'nin iş tanımı ve faaliyetlerinin çerçevesini hükümetin oluşturduğu çok açıktır. Diğer taraftan parlamentoya karşı sorumlu olan BBC'nin yönetim kademesi İngiltere hükümdarı tarafından atanmaktadır ve hükümdar istediği an değiştirme hakkına sahiptir. Bu durumun, BBC'yi, monarşi eleştirileri konusunda sessiz ya da pasif kalmaya eğilimli hâle getirdiğini söylemek mümkündür.

BBC 1922'de başlattığı radyo yayınlarına ek olarak 1932 yılında televizyon test yayıncılığına başlamıştır. 1936 yılında geniş bant yayınlarıyla ülke genelinde faal hâle gelmiştir. (Çağlar, Akdemir, & Toker, 2019, s. 13) İngiltere'nin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sosyalizm/komünizm tehditine karşı ABD ile işbirliği yaparak yeni stratejiler geliştirmesiyle birlikte resmî yayın kuruluşu olan BBC hükümetin direktifleri doğrultusunda hareket etmiştir. BBC'nin bu yönde hareket etmesinin nedeninin ilki, yönetimi ve çalışma şartlarını hükümetin belirlemesi, ikincisi ise kurumun mali kaynağının devlet tarafından karşılanmasıdır. (Yalçın, 2015, s. 103) 1954 yılında Bağımsız Televizyon Otoritesi (Independent Television Authority-ITA) kurulmuş ve aynı dönemde ilk özel televizyon kanalı açılmıştır. Böylelikle İngiltere'de yayıncılıkta özel ve kamu olmak üzere ikili yapı oluşmuştur. Konjonktüre uygun olarak değişim geçiren BBC'nin yayın politikalarının 1960'larda toplumsal olaylara, 1970'li yıllarda renkli televizyon ve uydu yayıncılığına, 1980'li yıllarda küreselleşme ve neoliberal ekonominin etkisine odaklandığı, 1990'larla birlikte ise Soğuk Savaş'ın bitişinin yanında internet ve bilişim teknolojilerinin ortaya çıkardığı yeni medyayı faaliyetleri kapsamına aldığı görülmektedir. (Yalçın, 2015, s. 104). 2000'li yıllarla değişen konjonktür ve geleneksel medyanın giderek azalan etkisi nedeniyle bazı uluslararası servisleri ile radyo yayınlarını sonlandırarak internet üzerinde faaliyet göstermek üzere yeni medyaya yönelmiştir (Karaduman, 2019, s. 466).

Dünyanın ilk devlet/kamu yayın kuruluşu olan BBC, bu konumunun verdiği ivme ve zamanını yakalamaya yönelik yaptığı çalışmalarla Avrupa'daki iletişim politikalarının belirleyicisi olmuştur. Kamu yayıncılığı konusunda ilk olmasının yanı sıra işleyiş yapısı ve ortaya koyduğu çalışmalar bakımından birçok ülke tarafından örnek alınmıştır. BBC özelinde ortaya çıkan bu gelişmeler TRT de dâhil olmak üzere Avrupa ülkelerinde kurulan yayın kuruluşları için örnek teşkil etmiştir (Özgen, 2016, s. 86). Yukarıda da değinildiği gibi, BBC'nin esas mali kaynağı İngiliz hükümetinden sağladığı ödenektir. Bunun yanında halktan yıllık yayın ruhsat bedeli, reklam gelirleri ve ürettiği programların satışından elde ettiği ücretler kurumun bir diğer gelir kaynaklarını oluşturmaktadır (Uğurlu & Öztürk, 2006, s. 67). BBC'yi benzerlerinden öne geçiren özelliklerinden biri de yeni iletişim teknolojilerine çabuk uyum sağlaması ve bu teknolojiler kapsamında ürettiği haber tekniklerini faaliyete geçirmesidir (Uğurlu & Öztürk, 2006, s. 50; Arsan, 2008, ss. 227-231).

BBC'nin Yayın Anlayışı

Kurulduğunda kamusal faydayı gözetken yayınlar yapan fakat en nihayetinde ticari bir kuruluş olan BBC, 1927 yılında statüsü değiştirilerek kamu

kurum veya kuruluşlara verilen imtiyaz belgesi. Kraliyet imtiyazlarına sahip kuruluşlar arasında BBC, British Academy ve bazı İngiliz üniversiteleri bulunur." <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/royal-charter> (Erişim Tarihi: 16.12.2022)

kuruluşu hâline getirilmiştir. Bu değişimde dönemin koşullarının etkisinin büyük olduğu görülmektedir. Devlet refleksiyle hareket eden hükümet, ulusal çıkarlara uygun yayın yapan kurumların varlığına ihtiyaç olduğunu gerekçe göstererek BBC'yi kamulaştırmıştır. Hükümet ikinci adım olarak statüsü değişen BBC'yi denetlemek amacıyla Bağımsız Yayın Kurulu'nu (Independent Broadcasting Authority-IBA) kurmuştur. Yeni yapılanma bir yandan BBC'nin tamamen kamusal yayın yapmasının yolunu açarken, diğer taraftan da kurumu hükümete hesap verecek konuma getirmiştir (Yalçın, 2015, s. 101). BBC'nin kuruluşu konjonktürel olarak oldukça kaotik bir döneme denk gelmiştir. 1922 yılında kurulmasından birkaç yıl önce biten Birinci Dünya Savaşı'nın yorgunluğu bir yana Rusya'da gerçekleşen Ekim Devrimi daha büyük bir tehlikenin habercisi gibidir (Yalçın, 2015, s. 100). 1929 Ekonomik Buhranı henüz gerçekleşmemişse de kapitalist sistemin yapısal sorunları aşırı derecede hissedilmeye başlanmıştır. Uzun süre devam eden ve tam olarak aşılamayan ekonomik kriz sonrası ise İkinci Dünya Savaşı'nın hazırlanma sürecidir. BBC'nin bu konjonktürde radyo yayınları yapması onu otomatikman diplomatik ve politik bir yayın anlayışına itmiştir.

BBC'nin en önemli özelliklerinden bir diğeri Avrupa'daki iletişim politikaların şekillenmesinde başat rol üstlenmesidir. Avrupa devletleri nezdinde ulusal açıdan kamu yayıncılığı yönüyle örnek teşkil etmesinin (Tekinalp, 2003, s. 146) yanında, bir devletin medya yoluyla ulusal sınırların ötesinde nelerin yapılabileceğinin de örneğini vermiştir. BBC'nin dünyanın dört bir yanında farklı dillerde yaptığı yayınlarda yerel unsurlara yer vermesi kamu yayıncılığının ileri aşaması olarak kabul edilmektedir (Uğurlu & Öztürk, 2006, s. 67). İngiltere devletinin bileşenlerinden biri konumunda olan BBC'nin bu bağlamdaki yayınları diplomasi kapsamına girdiğinden kamu diplomasisi olarak değerlendirilmektedir. Kamu diplomasisi, bir devlet tarafından halkını oluşturan toplumun "fikirlерinin, ideallerinin, kurumlarının, kültürünün, ulusal amaçları ve siyasi faaliyetlerinin yabancı kamuoyu tarafından anlaşılması amacıyla" (Yanardağoğlu, 2014b, s. 116) yürütülen karmaşık iletişim sürecidir.

BBC'nin kuruluş ve kurumsallaşma süreci incelendiğinde kamusal yayıncılık adı altında demokratik, çoğulcu, tarafsız, eşitlikçi, adil gibi değerleri içeren bir retorik göze çarpmaktadır. Yüzeysel bakıldığında bu retorik içinin doldurulduğunu söylemek mümkündür. Fakat İngiltere içinde BBC'ye eleştirel yaklaşan ve bunun tam olarak böyle olmadığını söyleyen görüşler de mevcuttur. Halkın gerçeği olduğu gibi öğrenemediği, medya aracılığıyla değiştirilmiş, çarpıtılmış, manipüle edilmiş enformasyon aktarıldığı şeklinde itirazlar mevcuttur (Herman, 2004, s. 10). Ülkesinde oldukça ünlü olan İngiliz milletvekili Tony Benn (1925-2014), özerk olduğu şeklindeki yaygın görüşün aksine BBC'nin hükümetin etkisi ve kontrolü altında olduğunu, hükümet halkın neyi bilmesini isterse onun yayınladığını savunmaktadır (Arsan, 2008, s. 133). BBC'nin ilk genel yayın yönetmeni John Reith'e (1889-1971) göre, "yayıncılıkta özgürlük kaosla sonuçlanacaktır" (Aktaran, s. Yalçın, 2015, s. 100). Bu yüzden yayın kuruluşunun (BBC'nin) kamusal bir konumda olması ve İngiltere'nin ulusal çıkarlarına uygun faaliyet göstermesi gerekmektedir. Reith'in görüşü BBC için çok önemlidir çünkü tarihsel olarak bakıldığında kurumun yayın politikasının onun düşüncesi baz alınarak ve kamusal fayda gözetilerek oluşturulduğu görülmektedir. BBC'nin işleyiş biçimini, BBC Türkçe servisinin ilk yöneticilerinden Andrew Mango (1926-2014) "merkezî ve tepeden inme" şeklinde tanımlamıştır. (Çağlar, Akdemir, & Toker, 2019, s. 15) Dışarıdan yapılan eleştiriler bir yana, özellikle BBC'nin kuruluşunda yer alan ve/veya üst yönetiminde görevlendirilen kişilerin görüşlerine bakıldığında, gerçekler veya evrensel değerler ancak İngiltere'nin çıkarlarıyla çatışmadığında BBC'nin yayınlarında kendine yer bulabilmektedir.

Birleşik Krallık ve BBC

İngiltere tarihsel açıdan farklılıklarıyla öne çıkan ve bugün bu farklılıklarını bir üstünlük vesikası yapmayı başarabilen bir anlayışa ya da kültüre veya böylesi bir imajı pazarlayabilen bir yeteneğe sahiptir.⁴ Modern öncesi dönemde ada halkının son derece yoksul olmasına rağmen monarşi ve feodal sistemi uzlaştırarak, toplumun içselleştirmesi sağlanabilmiştir. Uzlaşmayı, feodal beylere resmî makam, toplumsal imtiyaz ve maddi imkanlar sunarak yapmak İngiltere siyasi kültürünün temel unsurudur (Tilly, 2001, s. 263) ve bunu sosyo-ekonomik kültüre de yansıtmıştır. Modernleşme sürecinde ise diğer ülkelerden yine farklı olarak kapitalist rekabetin zengin olma potansiyelini kullanmayı bilmiştir. Kendine özgü liberalizm anlayışıyla yeni kurumlar oluşturarak İngiliz pragmatizmini doğurmuş ve farklı imajı veren düşüncenin devamlılığını sağlamıştır. Bu durumun en net ve özet görüntüsü birbirine zıt olan monarşi ile demokratik parlamenter yapının bir arada yürütülebilmesidir. İngiltere'nin bugünkü politikalarını da şekillendiren ve pragmatik amaçlara matuf olan bu ılımlı (Yalçın, 2015, s. 99) yönetim anlayışı sadece kendi içerisinde değil koloni toplumlarında da pozitif karşılık bulmuş ve işe yaramıştır. Koloni toplumlarının hâlâ Kraliyet Ailesi'ne olan saygı ve bağlılığından bunu anlamak mümkündür.

Yayınları ulusal açıdan değerlendirildiğinde, BBC'nin kuruluşundan başlamak üzere bugünkü faaliyetlerinde de etkin bir konumda olan Kraliyet Ailesi'nin her türlü ulusal durumu/olayı imaj yenileme amacıyla kullandığı görülmektedir. Buna ailede bulunanların düğün, doğum günü, mezuniyet ve hatta cenaze gibi kişisel durumları da dâhildir. Buradaki araçsallaştırma imaj yenilemenin ötesinde imaj iyileştireme amacı da gütmektedir (Meyer, 2014, s. 131). Kraliyet Ailesi'nin danışmanları tarafından organize edilen imaj çalışmalarında kurgu, montaj, makyaj gibi simatografik prdüksiyon gerektiren uygulamalar kullanılmaktadır. Geriye, üretilen reklam filminin medya aracılığıyla topluma sunulması kalmaktadır. Bu aşamada devreye sokulan BBC ile işlem tamamlanarak kurumun varoluş amacı yerine getirilmiş olmaktadır (Eaton, 2016). Burada bahsi geçen imaj çalışmasının metin içinde analiz edilen haberlerde fazlaca yer verildiği görülmektedir.

BBC tüm bunların dışında yaptığı ulusal yayınlar bir tarafa, dünyanın en köklü uluslararası yayıncısı olarak dünyanın muhtelif yerlerinde yerel dilde yaptığı yayınlar ile o toplumlara dokunarak kamuoyu oluşturmada son derece başarılıdır (Benlaribi, 2022, s. 16). Bu başarısını konjonktürü iyi takip ederek klasik İngiliz diplomasisini ciddiyetle uygulamasına, teknolojik gelişmelere çabucak uyum sağlayarak bünyesinde dâhil etmesine ve değişen habercilik anlayışına uygun biçimde hareket etmesine borçludur. En önemlisi, Kraliyet Berati'nda da belirtildiği üzere, yayınlarının ilkesel olarak Britanya kültürünün gelişmesi, aktarılması ve yaygınlaşması katkı sunacak şekilde hazırlaması (Kırık, 2012, s. 70) BBC'nin işlevini ve amacını da göstermektedir.

BBC Türkçe: İngiltere'nin Kamu Diplomasisi Aracı

BBC Dünya servisi çatısı altında bulunan BBC Türkçe 1939 yılında radyo yayıncılığı yapmak üzere faaliyete geçmiş ve bu dönem yayınlarını Nazi propagandasına karşı konumlandırmıştır. 1942 yılında günde beş kez olmak üzere on beşer dakikalık haber bülteni vermeye başlamış ve 1946 yılından itibaren yayınlarını birer saate çıkarmıştır (Yanardağoğlu, 2014a, s. 8). İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle yayın politikalarında değişime giden BBC 1950'lerden

⁴ İngilizlerin veya İngiltere'nin farklılık vurgusuna birkaç örnek vermek gerekirse; 1205 yılında imzalanarak bugün demokrasinin beşiği olarak kabul edilmesine vesilen olan Magna Carta Libertatum başta olmak üzere, kendine özgü bir kilise/mezhep kurabilmesi, sömürge döneminden kalma "Üzerinde Güneş Batmayan Ülke" tanımlaması, geleneklerine son derece bağlı monarşik bir devlet oluşu, anayasasız yönetilen tek devlet olma özelliği gibi detaylar her fırsatta hatırlatılmaktadır. İngiltere'nin Avrupa Birliği üyesi olduğu 1973-2020 yılları arasında birçok konuda birlikten ayrı hareket edebilmesi (Saygın & Ultan, 2016) bile başlı başına bu duruma bir örnektir.

itibaren kültürel diplomasiye yoğunlaşmıştır. Kurulduğu 1939 yılından beri BBC Dünya Servisi listesinde Ortadoğu bölümünde yer alan BBC Türkçe ise 1950'li yıllarda BBC Güney Avrupa bölümüne taşınmıştır (Çağlar, Akdemir, & Toker, 2019, s. 14). BBC Türkçe'nin yayınlarına bakıldığında 1960 darbesi haricinde Türkiye gündemi ile yoğun olarak ilgilendiği ve haber sayısının oldukça fazla olduğu görülmektedir (Kejanlıoğlu, 2004, s. 235).

BBC Türkçe, 2011 yılında geleneksel medya aracı olan radyo yayınlarına son verdikten sonra yeni medyayı kullanımına ağırlık vermiştir. Bugün yayınlarını internet üzerinden haber sitesi ve sosyal medya hesaplarındaki üzerinden yapmaktadır (Karaduman, 2019, s. 472). BBC Türkçe servisinin yeni medya üzerinden yayınlanan içerikler özel ve saha haberlerinin yanında uluslararası dergiler ve BBC Word'den Türkiye ile ilgili içeriklerin tercüme edilmesiyle oluşturulmaktadır (Çağlar, Akdemir, & Toker, 2019, s. 17).

Türkiye'de yayın yapan uluslararası medya kuruluşlarının sosyal medya hesaplarının takipçi sayılarına bakıldığında BBC Türkçe'nin açık ara önde olduğu (Karaduman, 2019, s. 478) önemli bir veridir. Bu bağlamda BBC Türkçe'yi, Türkiye açısından benzerlerinin önüne geçiren en önemli şey, sessizce işini yaparken kamuoyu ve akademik alanda bıraktığı etki (Çağlar, Akdemir, & Toker, 2019) olarak değerlendirilebilir. Bu etkinin temel nedeni, Birleşik Krallık tarihiyle de ilişkilendirilebilecek kısmen yukarıda değinilen anlayışla açıklanabilir. Birleşik Krallık sömürge politikası diğer sömürgeci devletlerden bariz farklılık göstermektedir. Batılı diğer ülkeler sömürge toplumlarına merkezden görevlendirilen bir yönetici ile merkezden verilen kararlar doğrultusunda yönetmeyi uygun görürken Birleşik Krallık müstemleke kurduğu ülkeleri yönetmek için yönetilecek toplumun içinde uygun bulduğu birini tercih etmiştir. İkinci olarak, yönetim sürecinde sömürgeleştirilen toplumun sorun çıkarmayan değerleri gözetilerek desteklenmiştir. Üçüncü olarak ise sömürgeleştirilen toplum bireylerinin İngiltere ile bağına sıkı tutmak için eğitim, ikamet ve iş fırsatları oluşturulmuştur (Başkaya, 1995, s. 19). BBC Türkçe örneğine bu bağlamda baktığımızda merkezi olarak yönetilen kurum bünyesinde Türkiye uyruklu personel istihdam edildiği görülmektedir (Şahin & Uçak, 2020). Bu sayede içerik ülke şartlarına hâkim olan yetişmiş iş gücü tarafından üretilmesi sağlanmaktadır. Geriye üretilen içeriğin BBC yayın politikalarına uygun şekilde servis edilmesi kalmaktadır.⁵

Eleştirel Söylem Analizi ve Teun Adrian Van Dijk'ın Haber Analiz Yöntemi

Eleştirel söylem analizi sosyal bilimlerin nitel çözümleme tekniklerinden biridir. Tarihsel kökeni Antik Yunan'daki retorik kavramına kadar götürülse de bugünkü anlamda ilk kullanımı 1960'lardır. Epistemolojik olarak daha çok yeni olan ve temelinde dilbilim ile dilbilgisi bulunan bu yöntem semantik, sentaks, semiyoloji gibi dilbiliminin alt branşlarını içermektedir. Dilin yapısal ve anlamsal özelliklerine odaklanmakta, dil kalıplarını biçimsel olarak ele almaktadır (Aygül, 2016, s. 37). Çözümlemelerinde hermenötik ve fenomenolojiyi kullanmaktadır. Analiz edilecek metnin parçalarına ayrıştırılarak kelime ve cümle çözümlemeleri yoluyla her kelimenin veya cümlenin alt anlamlarının ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır (Çakır, 2014, s. 10). Karşılaştırmalı bir dil sistematığına sahip olan söylem analizi yöntemi düz anlam, yan anlam, örtük anlam, metafor, gönderme, ima, sembolizm gibi soyut unsurları içermektedir (Aziz, 2010, s. 137). Söylem analizi ve eleştirel söylem analizi olmak üzere iki alana ayrılmaktadır. Söylem analizi daha çok içerik çözümlemesiyle birlikte kullanılırken, eleştirel söylem analizi hermenötik ile ilişkilidir. Söylem analizi kullanılmadan önceki dönemde bu alana giren çalışmalar Ferdinand Seassure'ün (1857-1913) dilbilim çalışmaları doğrultusunda göstergibilimsel ve gramatik açıdan yapılmaktadır (Özer, 2011, s.

⁵ BBC Türkçe'nin istihdam bilgileri ve yakın zamandaki yayın faaliyetleri için çalışmanın kaynakçasında da yer alan "Çağlar, İ., Akdemir, K., & Toker, S. (2019). *Uluslararası Medya Kuruluşlarının Türkiye Uzantıları*. İstanbul: SETA." künyeli rapor incelenebilir.

39). Bu durum aynı zamanda yapısalcılık ile iç içe faaliyet göstermesine neden olmuştur.

Söylem analizi şekliyle 1960'lerde Amerika Birleşik Devletleri'nde özellikle halkla ilişkiler ve medya alanlarında kullanılmaya başlanmıştır. Bu anlayışı içeren söylem analizi liberal ekonomi ve kapitalist sistemin bir parçası olarak varlığını devam ettirmektedir (Bilgin, 2006, s. 5). Eleştirel söylem analizi ise 1970'lerde ortaya çıkan eleştirel dilbilim çalışmalarının içinden türemiştir. Dilin anlamsal ve gramatik yapısı üzerinde durarak eleştirel bir dil ile asıl anlamı eleştirel bir dille göstermeyi amaçlamaktadır. Eleştirel söylem analizi ortaya çıkış süreci ve dinamikleri itibarıyla postyapısalcı ve postmodernist düşünceyle örtüşmektedir. Eleştirel söylem analizinde en önemli konulardan birisi bağlamdır (Çakır, 2004, s. 22). Çünkü bağlam, konunun net ve doğru anlaşılmasını sağlayan şey olan anlamı ortaya koymaktadır.

Söylem analizi yöntem olarak iki aşamalıdır. Birinci aşama veri toplama, ikinci aşama toplanan verinin yorumlanmasıdır (Çelik ve Ekşi, 2013, s. 99-117). İçerik analizine benzeyen ilk aşamada söylemde yer verilen kelimeler, cümleler, vurgular, tonlamalar, noktalama işaretleri, gramatik yapı gibi görünür unsurlar ele alınmaktadır. Asıl farkını ortaya koyan ikinci aşamada ise birinci aşamada toplanan verilerin ne anlama geldiğine yönelik sistematik yorumlamadır. Bu aşamada görünen anlamın ötesine geçerek görünmeyen anlam aranmaktadır (Göngör, 2016, s. 256). Eleştirel söylem analizi dil üzerinden iktidar ve güç ilişkilerini ideolojik bağlamda ele alan ve meşrulaştırılarak tekrar tekrar üretilmesini eleştirel bir anlayışla inceleyen niteliksel bir çözümleme yöntemidir (Şah, 2020, s. 210-231). Alanın önemli isimleri Teun van Dijk, Norman Fairclough, Ruth Wodak ve Michel Foucault olarak öne çıkmaktadır (Sözen, 2017, s. 12). Buradaki isimler genel olarak edebiyat kuramları ve sosyal konularda çalışmışlardır fakat van Dijk medya alanında çalışmalar ve haber analizleri yapmıştır. Bu nedenle iletişim/medya alanında yapılan çalışmalarda van Dijk önceliklidir.

Teun Adrian Van Dijk'in Haber Analiz Yöntemi

İletişim, medya ve haber üzerine çalışmalarıyla bilinen Teun Adrian van Dijk alanın otoritelerinden birisi sayılmaktadır. Çalışmaları medya dilinde yer alan egemenlik, sınıflı toplum, ırkçılık, hegemonya, göçmenlik, toplumsal cinsiyet gibi kavramların ideolojik çözümlemesi üzerinedir (Doyuran, 2018, s. 315). van Dijk'a göre eleştirel söylem çalışmaları somut bir çözüm önermez fakat çözüm arayışları için kullanılabilecek veriler sunmaktadır. Söylem dilbilimsel, retorik, görsel, semantik, işitsel, sentaktik ve pragmatik yapı ile düzeyler içermektedir ve hiçbir çalışma bu düzeylerin tümünü kullanarak bir analiz sunamayacağı için tamamlanmış bir söylem çözümlemesinden bahsedilemez. Analizi yapan kişi en sorunlu gördüğü yapı ve düzeyi seçerek toplumsal eşitsizlikler, adaletsizlikler, cinsiyetçilik, ırkçılık, gücün yasallaştırılması gibi konuların medya ve eğitim kurumları tarafından yeniden üretiliş süreçlerini analiz etmelidir (Özer, 2015, s. 198).

van Dijk'in Haber Analiz Yöntemi

van Dijk, yaptığı haber analizlerinde ırkçılık, ideoloji, göçmenlik, toplumsal cinsiyet, etnisite gibi konuları ele almıştır. Dijk'a göre haber dili gündelik hayatın bir parçası ve kamu söyleminin bir formudur. Haberlerde kullanılan söylem üzerine yaptığı çözümlemeleri semantik ve sentaktik şeklinde iki dilsel alana ayırmıştır. Sentaktik analiz söylemin gramatik yapısını ele alırken, semantik analiz sırasıyla sözcük, cümle ve en nihayetinde metnin anlamsal karşılığına işaret etmektedir. Dijk'ın söylem analizi makro yapı ve mikro yapı olmak üzere iki kısımda meydana gelmektedir. Makro yapı kendi içinde şematik ve tematik çözümleme şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Haberler, iddia ve hikâye/kurgulama süreçleri altında profesyonelce üretilmektedir. Haber üretenler her ne kadar rutin bir iş yapıyorlarsa da hiyerarşik yapı içinde ve zaman gibi bazı

baskı unsurları altındadır. Bu durum haberin içeriğini doğrudan etkilemektedir. Dijk'a göre haber metninde, haberi özetleyen başlık, spot/giriş en önemli bölümdür. Zira bu bölüm okurun haber ile ilk temas kurduğu kısımdır. Bu nedenle olay, zaman, bağlam, yer ve fotoğraf gibi haberin vurucu detaylarına burada yer verilmektedir. Mikro yapı analizinde ise sentaktik uyum, kelime tercihleri ve retorik bakılması gereken temel unsurlardır. Seçilen kelimelerin anlamsal derinliği, cümlelerin etken-edilgen durumu ve cümle yapılarının hiyerarşik ilişkisinin haberin sunduğu anlam dünyasına etkisi çözümlenmelidir (Özer, 2011, ss. 81-87).

Analiz yapılan unsurlarda işlevsellik-nedensellik, uyum-zıtlık ve özetleme olup olmadığına bakılmalıdır. Ayrıca haber ideolojik bağlamı ve kavramsal açıdan işaret ettiği düzey analiz edilmelidir. Retorik başlığında görgü tanıkları, fotoğraf ve somut kanıt gibi ikna edici öğelere bakılmalıdır. Dijk'a göre haber söylemleri tema şeklinde adlandırılan makro önermelerden meydana gelmektedir. Bu bağlamda söylem, kendi içinde yapılandırılmış şekilde birden çok temadan meydana gelebilmesi mümkündür. Aşağıda evrilen ve üç aşamadan oluşan bu yapılar makro çözümlene vasıtasıyla söylemin anlamsal karşılığını ortaya çıkarmayı sağlamaktadır.

- I. *Enformasyon eksiltme*: Başlıkta yer ve zaman gibi bilgilere yer verilmemesidir.
- II. *Genelleştirme*: Haberde önem arz eden bir detayın genelleştirilerek önemsizleştirilmesidir.
- III. *Kurgulama*: Kişi, şey ya da düşünceden ziyade fiil ve eylemi merkeze alınmasıdır.

Buradaki üç aşama, haberin kısaltılmasına, özetlenmesine ve kurgulanmasına imkân tanımaktadır. Haberin girişinde okur metne alıştırılmakta, sonrasında ideolojik bir içerikle sunulan metin içinde yapılan tekrarlar sayesinde verilmek istenen mesaj pekiştirilmektedir. Haberde kullanılan görsel unsurlar verilmek istenen mesaja uygun şekilde seçilmektedir (Özer, 2015, ss. 210-286). Dijk'a göre yukarıda değinilen yöntemler kullanılarak habere kolaylıkla siyasi, ekonomik, kültürel, sosyal, dini ve sansasyonel içerik yüklenerek söylem oluşturulmaktadır. Onun eleştirel söylem analizi yöntemi de hem bu süreçlerin iç dinamiklerini, hem de söylemin anlamsal karşılıklarını ortaya çıkarmaya yarayan yöntemler üstü ve disiplinler arası bir uygulama alanıdır (Altıntop & Bak, 2023, s. 100).

BBC Türkçe'de Kraliçe Elizabeth'in Ölüm ve Defin Haberlerinin T. A. van Dijk'ın Haber Analiz Yöntemine Göre Analizi

Teun Adrian van Dijk'ın yukarıda özetlenerek sunulan haber analiz yöntemi son derece kapsamlı oluşu nedeniyle tekil haber analizi için ideal bir yöntemdir. Öte yandan bu kısıtlı çalışmada daha genel bir görüntü elde edebilmek amacıyla kırka yakın haber analiz edildiğinden, yöntemin tüm detaylarıyla kullanılması mümkün gözükmemektedir. Bu yüzden aşağıdaki analiz alt başlıklarına ayrıca yer vermeden makro ve mikro şeklinde tanımlanan ana başlıklar üzerinden yapılmıştır. Alt başlıklara ana başlıklar içinde değinilmeye çalışılmıştır. Bu yöntemi, van Dijk'ın analiz yapmak için haberin en önemli yerinin haber başlığı olduğuna yönelik görüşü de desteklemektedir.

Makro Yapı

Kraliçe II. Elizabeth'in ölüm tarihi olan 08 Eylül 2022 Perşembe gününden defin tarihi olan 19 Eylül 2022 Pazartesi gününe kadar BBC Türkçe haber sitesinde Kraliçe'nin ölümü, cenaze töreni ve defnedilmesine yönelik toplamda otuz sekiz habere yer verilmiştir. On iki günlük bu zaman diliminde konuyla ilgili haberlerin günlük yayın sayıları ve içerikleri aşağıdaki gibidir. (Tablo 1) Ayrıca yayınlanan haberlerden bazılarının güncellenerek yenilendiği ve/veya içeriğinin

zenginleştirildiği görülmektedir. Bu haberler mükerrer veri oluşmaması için çalışmaya en son hâliyle eklenmiştir.

Tablo 1. BBC Türkçede Kraliçe II. Elizabeth'in ölüm ve defin haberlerinin yayın dağılımı

S. No	Tarih	Sayı	Açıklama
1	08 Eylül 2022	5	Kraliçe'nin müşahede altına alınması ve ölüm haberi.
2	09 Eylül 2022	4	Ölen Kraliçe ve yeni Kral ile ilgili haberler.
3	10 Eylül 2022	7	Kraliçe'nin hükümdarlık dönemi ve Kraliyet Ailesi ile ilgili haberler.
4	11 Eylül 2022	4	Kraliçe'nin hükümdarlık dönemi ile ilgili haberler.
5	12 Eylül 2022	2	Halkın monarşiye yönelik eleştirisi ve sahiplenme haberleri.
6	13 Eylül 2022	2	Cenaze töreni organizasyonu ve Kraliyet Ailesi ile ilgili haberler.
7	14 Eylül 2022	3	Cenaze töreni organizasyonu ve Kraliyet Ailesi ile ilgili haberler.
8	15 Eylül 2022	0	...
9	16 Eylül 2022	1	Halkın Kraliçe'nin tabutunu ziyareti ile ilgili haber.
10	17 Eylül 2022	2	Cenaze töreni organizasyonu ile ilgili haberler.
11	18 Eylül 2022	1	Cenaze töreni organizasyonu ile ilgili haberler.
12	19 Eylül 2022	7	Anlık cenaze töreni, törene katılanlar ve genel atmosferle ilgili haberler.

van Dijk'ın tematik ve şematik olarak ikiye ayırdığı makro yapı içinde başlık, giriş, spot, ilk paragraf, fotoğraf, durum, olay, sonuç, arka plan, bağlam, yorum, kaynak ve sonuç şeklinde konu başlıkları yer almaktadır. Aşağıdaki haber başlıkları üzerinden yapılan analizin (Tablo 2) açıklama kısmında bu konu başlıklarının tümü verilmeye çalışılmıştır. Açıklama kısmındaki değerlendirmeler haberlerin içeriğine yönelik bir ön bilgi de vermektedir.

BBC Türkçe'nin kullandığı dili uluslararası diplomasi bağlamında iki açıdan ele almak gerekmektedir. Bunlardan ilki, yayıncının İngiltere merkezli yayın kuruluşu değil de yayın yaptığı ülkenin yayın kuruluşuymuş gibi bir üslup seçmesidir. Bu sayede muhatabın üzerinde haberi kendi ülkesinin yayın kuruluşundan alıyormuş gibi bir algı oluşturulmaktadır. Özenle seçilen kelime ve görseller ile dikkatle kurulan cümleler aracılığıyla etkili bir propaganda yapıldığı görülmektedir. İkincisi ise, yayıncılıkta kullanılan dilin etkili bir kültür yayma ve kimlik oluşturma aracı olarak kullanılmasıdır. Bu dile maruz kalan birey bir yerden sonra anlatıyı kanıksamaya başlaması mukadderdir. Nitekim yukarıdaki çözümlemelerde de görüldüğü üzere koloni toplumlarının Birleşik Krallığı sahiplendiği görülmektedir. Sonuç olarak anlatı normalleştirilerek, meşrulaştırılarak ve yasallaştırılarak devamlılığı sağlanmaktadır.

Tablo 2. Makro yapı çözümlemesi

S. No	Haber Başlığı	Çözümleme
1	İngiltere Kraliçesi 2. Elizabeth tıbbi müşahede altına alındı	İngiltere ile Kraliçe ve dolayısıyla monarşi özdeşleştiriliyor. Ayrıca yayıncının kullandığı dil İngiltere'nin değil de Türkiye'nin yayın kuruluşuymuş gibi bir izlenim veriyor. BBC diplomatik bir araç olarak kullanılıyor.

2	İngiltere Kraliçesi 2. Elizabeth hayatını kaybetti	İngiltere ile Kraliçe ve dolayısıyla monarşi özdeşleştiriliyor. Ayrıca yayıncının kullandığı dil İngiltere'nin değil de Türkiye'nin yayın kuruluşuymuş gibi bir izlenim veriyor. BBC diplomatik bir araç olarak kullanılıyor.
3	Kral 3. Charles İngiltere'nin yeni hükümdarı oldu	İngiltere ve kral/hükümdar kelimeleri ilişkilendirilerek monarşi normalleştiriliyor.
4	Kraliçe 2. Elizabeth'in ölümü sonrası İngiltere'ye arka arkaya taziye mesajları: 'Ülkesine damga vurdu'	Taziye mesajına arka arkaya vurgusuyla çokluk özelliği verilerek monarşinin diğer ülkeler tarafından kabullenildiği izlenimi veriliyor. "Ülkesine damga vurdu" ifadesi öne çıkarılarak Kraliçe ile İngiltere ve dolayısıyla monarşi normalleştiriliyor.
5	Fotoğraflarla Kraliçe 2. Elizabeth'in yaşamı	Bilinçli olarak seçilen fotoğraflarla monarşi sempatik gösterilerek konu magazinleştiriliyor.
6	Kraliçe 2. Elizabeth'in ölümü İngiliz basınında: 'Hizmete adanmış bir ömür'	İngiliz medyasının monarşinin destekçisi olduğu izlenimi veriliyor. "Hizmete adanmış bir ömür" vurgusuyla hükümdar kelimesinin zihinlerde sefahat, zenginlik, gösteriş, keyfilik gibi kavramlardan oluşan imajın etkisizleştirilmesi amaçlanıyor. Kraliçe'ye minnet ve saygı duyulması gerektiği telkin ediliyor.
7	Kraliçe 2. Elizabeth'in cenaze töreni nasıl olacak?	Cenaze töreni mekân ve harita görselleriyle en ince detayına kadar anlatılıyor. Davetli kimliği ve sayısı, protokolde kimin nerede duracağı, nasıl hareket edileceği saati saatine aktarılıyor. Törenin Kraliyet geleneğine göre yapılacağı sık sık vurgulanıyor. Bütün bunların toplamında halka bir geçmişle ilişki kurabileceği bir kimlik oluşturuluyor.
8	Kraliçe 2. Elizabeth: Eski başbakanların gözünden	Kraliyet Ailesi'nin başı olan Kraliçe ve parlamenter yapının başı başbakan kelimeleri ilişkilendirilerek monarşi normalleştiriliyor. Eski başbakanların Kraliçe'nin İngiltere için ne kadar önemli bir figür olduğu yönündeki demeçleriyle monarşi normalleştiriliyor.
9	Kral 3. Charles: Fotoğraflarla tahttaki ilk gün	Yeni kralın gösterişli, kendinden emin ve fotoğrafları kullanılarak monarşi sempatikleştiriliyor, doğallaştırılıyor, meşrulaştırılıyor.
10	Kraliçe 2. Elizabeth: Kraliçe'nin herkesi gülümsettiği beş an	Kraliçe'nin sempatik fotoğrafları kullanılarak zihinlerde s hükümdar ve dolayısıyla monarşi olgusunun soğuk karşılığı yok edilmeye çalışılıyor. Kraliçe mutluluk kaynağı gibi gösteriliyor.
11	Kral 3. Charles'ın tahttaki ilk günü İngiliz basınında	İngiliz medyası, yeni kral ve taht ilişkilendirilerek medyanın monarşiyi desteklediği mesajı veriliyor.
12	Kraliçe 2. Elizabeth'in çocukları, unutamadıkları anılarını anlattı	Her ne kadar kapalı kapılar ardında olsalar da insani hisleri içeren bir hayat yaşadığı imajı verilen Kraliyet Ailesi ve onların anıları üzerinden monarşi sempatikleştiriliyor.
13	Camilla: İngiltere'nin yeni Konsort Kraliçesi	Monarşide koltuğun boş kalmayacağı mesajı veriliyor. Bu arada yeni kraliçe tanıtılırken geleneksel İngiliz aristokratik anlayışına uygun olarak unvanının kan bağıyla olmadığı da vurgulanıyor.
14	İngiltere'de Kraliyet Ailesi'nde kimler var, Kral'ın görevleri ne?	Halka Kraliyet Ailesi tanıtılarak ve yeni kralın görevleri açıklanarak monarşi kanıksatılıyor. "Kral'ın görevleri" tamlamasıyla zihinlerde hükümdar kelimesinin otomatikman oluşturduğu keyfilik imajı yerine sorumluluk sahibi imajı yerleştirilmeye çalışılıyor.

15	3. Charles resmen Kral ilan edildi: 'Ağır sorumlulukların bilincindeyim'	Yeni kralın ilanının resmî olduğu belirtilerek monarşi meşrulaştırılıyor, yasallaştırılıyor. Kralın ağzından sorumluluk bilinci başlığa çekilerek yönetimin ciddiyetle ele alındığı mesajı veriliyor.
16	Kraliçe 2. Elizabeth'in cenaze programı: 19 Eylül'e kadar neler olacak?	Cenaze ve defin töreninin saat aralıklarıyla nasıl olacağı, nerede başlayıp nerede biteceği, katılanların konumları ve törenin anlamsal arka planı görsellerle destelenerek tüm detaylarına yer veriliyor. Bu anlatımda en çok yer verilen başlıkların sembolizm ve gelenek olduğu görülüyor.
17	İngiltere'de Kraliçe'nin portresini taşıyan para, pul, pasaport ve diğer belgelere ne olacak?	Para ve resmî evrak bir devletin bağımsızlık ve gücünün göstergesidir. Ölen eski hükümdar üzerinden paraların ve bazı resmî evrakın üzerinde yeni hükümdarın portresinin olacağı mesajı verilerek bağımsızlık ve güçlülük mesajı veriliyor. Bu yolla monarşi normalize ediliyor, meşrulaştırılıyor, yasallaştırılıyor.
18	The Crown ve Kraliçe'yi anlatan diğer beş yapım	Kraliçe II. Elizabeth'i ve dolayısıyla monarşiyi son derece olumlu yansıtan bir yapım başlığa çekilerek muhatap yönlendiriliyor. Ayrıca aynı kategoride değerlendirilen yapımlar öneriliyor.
19	Afrika'da Kraliçe 2. Elizabeth'in ardından yas tutanların yanında, İngiltere'nin sömürgeci geçmişi de hatırlatılıyor	İkiye bölünen başlığın ilk bölümü İngiltere adına olumlu, ikinci bölümü olumsuzluk içeriyor. İlk bölümde Kraliçe'nin ölümü nedeniyle sömürgeciliğe maruz kalmanın sembolü olan Afrika'da yas tutanlar olduğu belirtiliyor. Hemen arkasından verilen 'İngiltere'nin sömürgeci geçmişi hatırlanıyor' kısmı ise magazin olana ilk bölümün gölgesinde kalıyor. Haber ilk bakışta olumsuz bir durum varmış gibi görünse de uluslararası diplomasi açısından oldukça başarılı bir dil kullanıldığı görülüyor.
20	Kral 3. Charles dönemi: Antigua Barbuda'da cumhuriyet referandumu gündeme getirildi	Başlığın ilk kısmında "Kral 3. Charles dönemi" denilerek İngiltere'de monarşi tahkim edilirken, ikinci kısımda İngiltere kralını devletin başı kabul eden küçük bir ada devletinin cumhuriyeti kurmak için referandum yapabileceğini belirtiyor. Başlık içinde hem İngiltere'nin hâkimiyeti hem de hâkimiyeti altında bulunanlara tanıdığı özgürlük vurgulanıyor. Haber ilk bakışta olumsuz bir durum varmış gibi görünse de uluslararası diplomasi açısından oldukça başarılı bir dil kullanıldığı görülüyor.
21	Sinn Fein'in Kraliyet Ailesi'yle evrim geçiren ilişkileri	Kuzey İrlandalı ayrılıkçı partinin iyi ilişkiler kurduğu yapının İngiltere devleti değil de Kraliyet Ailesi şeklinde belirtilerek monarşi olumlaması yapılıyor. Bu söylem ile yıllarca bağımsızlık yanlısı mücadelesi vermesine rağmen Kuzey İrlanda'nın İngiltere ile herhangi bir sorununun olmadığı imajı veriliyor.
22	Monarşi karşıtı eylemcilerin gözaltına alınması İngiltere'de ifade özgürlüğü tartışması başladı	İngiltere'de tutuklamayla sonuçlanan monarşi karşıtı eylemlerin olduğu ve bunun ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesinin tartışıldığı belirtilerek aslında İngiltere'nin ifade özgürlüğünü önemseyen imajı veriliyor.
23	Kraliyet gelenekleri: Kraliyet üyelerinin yası hangi geleneklerle tutuluyor?	Kraliyet Ailesi'yle ilgili magazin haberler yayınlanarak monarşiye yönelik sempati oluşturuluyor. Bu arada gelenek ve yas kelimeleri ile topluma Kraliyet Ailesi'nin değerlere önem verdiği mesajı veriliyor.
24	Kraliçe 2. Elizabeth: Fotoğraflarla Buckingham	Tabutun taşınmasını anlatmak üzere bilinçli seçilen görseller İngiltere tarihiyle ilişkilendirilerek monarşi olumlanıyor.

	Sarayından son yolculuk	
25	Kraliçe 2. Elizabeth'in tabutu tören eşliğinde Westminster Salonu'na götürülerek halkın ziyaretine açıldı	Kraliçe'nin tabutu törenle halkın ziyaretine açılması, halkın ona teveccüh ettiği ve dolayısıyla monarşiyi desteklediği mesajı veriyor.
26	İngiltere: Kraliçe 2. Elizabeth'in cenazesini taşıyan uçağı izleyenler Flightradar24 sitesini çökertti	Kraliçe'nin cenazesini taşınmasına yönelik magazin haber, Kraliçe'ye duyulan ilgiyle bütünleştirilerek veriliyor. Buradaki bağlam, Kraliçe'ye gösterilen ilgi üzerinden monarşiyi olumluyor.
27	Kraliçe 2. Elizabeth'in cenazesini ziyaret için bekleyenlerin kuyruğu 8 kilometreyi geçti, sıraya girişler durduruldu	Kraliçe'nin tabutunu ziyaret etmek isteyen binlerce kişinin oluşturduğu kilometrelerce kuyruk ona duyulan sevgi, saygı ve minnettarlık mesajı taşıyor. Bu durum aynı zamanda monarşiye duyulan sevgi, saygı ve minnettarlıktır.
28	Kraliçe 2. Elizabeth'in cenaze törenine hangi ülke temsilcileri katılacak?	Magazinel bir dil ile ustaca oluşturulmuş kamusal diplomasi örneği sergileniyor. Cenaze törenine diğer ülke temsilcilerinin davet edilerek katıldığı bir devlet imajı veriliyor. Başlıkta hem merak uyandırılıyor hem de İngiltere'nin uluslararası konumu tahkim ediliyor.
29	Kraliçe'nin tabutuna yaklaşan kişi gözaltına alındı	Gelenekler ülkesi olan İngiltere'de sevgi göstergesi de olsa kuralın dışına çıkılamayacağı mesajı veriliyor. Nitekim haberin içeriğinde tabuta yaklaşan kişilerin bu eylemi neden yaptıklarına yönelik bilgi bulunmuyor. Kamu düzenini bozdukları gerekçesiyle gözaltına alındıkları bildiriliyor.
30	Kraliçe 2. Elizabeth'in cenaze töreni için görülmemiş güvenlik operasyonu: Hiç bir kör nokta bırakılmadı	Cenaze töreni için yüksek güvenlikli organizasyon gücü simgelerken monarşiye verilen önemi de gösteriyor. Bu görüntü aynı zamanda uluslararası alanda İngiltere'nin imajını da gösteriyor.
31	Kraliçe 2. Elizabeth'in cenazesine Prens William'ın çocukları Prens George ve Prenses Charlotte da katılacak	Başlıkta tahtın birinci sıradaki varisi olan büyük torundan bahsedip bir süre önce Kraliyet Ailesi'ndeki resmî görevlerinden ayrıldığını belirten Prens Harry'e yer verilmemesi monarşinin geleneksel-kuralcı anlayışını yansıtıyor.
32	Kraliçe 2. Elizabeth'in cenaze töreni sona erdi: Mezar taşında "ELIZABETH II 1926-2022" yazacak	Defin töreninin tüm detayları fotoğraflarla aktararak kamusal bir etkileşim oluşturuluyor.
33	Kraliçe Elizabeth'in cenaze törenine kimler davetli, kimler davetli değil?	Cenaze törenine davet edilenlerden ziyade edilmeyenlerin isimleriyle ve gerekçeleriyle birlikte aktarılması diplomatik bir uygulama olarak göze çarpıyor. Devletin düzenlediği cenaze törenindeki bu uygulama ayrıca İngiltere'nin dünya siyasetinde nerede durduğunu da gösteriyor.

34	Kraliçe 2. Elizabeth'in cenaze töreni nasıl yapılacak?	Kraliçe'nin öldüğü 9 Eylül'den itibaren sık sık güncellenen haberde törendeki her detay en ince ayrıntısına kadar aktarılıyor. İngiltere monarşiyi tümüyle içselleştirmiş bir devlet görüntüsü veriyor.
35	Kraliçe 2. Elizabeth: İngiltere'nin en uzun süre tahtta kalan hükümdarı	Kraliçe'nin kişisel özellikleri, tahtta kaldığı zaman dilimi, icraatları, yaşadığı mutlu ve üzüntülü anlar saygınlık uyandırıcı bir üslupla aktarılıyor.
36	Kraliçe 2. Elizabeth: Monarşinin değişen yüzü	II. Elizabeth'in babasının ani ölümüyle konjonktürel olarak ne kadar zor bir dönemde tahta geçtiğinin altı çiziliyor ve monarşik bir yapının modern ve her anlamda hızla değişen dünyada yer edinmesindeki rolü vurgulanıyor. Şeffaflaşan toplumda Kraliyet Ailesi'ni halkla buluşturan ve bütünleştiren icraatları sayesinde monarşinin toplumsal anlamda meşruiyet kazanmasında büyük bir etkisi olduğu görülüyor.
37	Kraliçe 2. Elizabeth'in ölümü Afrikalıların sömürgecilik yıllarıyla hesaplaşma talebini yeniden gündeme taşıdı	İngiltere'nin tarihiyle yüzleşebileceğine yönelik haber yapılırken dahi İngiltere veya Kraliyet Ailesi'nden bahsedilmiyor. Afrikalılar diyerek ötekileştirilen bir dil kullanıyor ve sömürgecilik yıllarının yeniden gündeme gelmesi talep olarak tanımlanıyor. Yeniden kelimesi bu talebin eski olduğu anlamına da geliyor.

Yukarıdaki çözümlemede otuz yedi haberin monarşi, Birleşik Krallık ya da İngiltere'ye karşı olumsuz addedilecek üç haber yer almaktadır. Bu haberlerde de kullanılan dil üzerinden olumsuzluğun pasifize edildiği görülmektedir.

Mikro Yapı

van Dijk'ın haber analiz modelinde mikro yapı sentaktik yapı, etken-edilgen cümle, basit-karmaşık cümle, uyum, nedensel ilişki, işlevsel ilişki, referans-atf, sözcük seçimi, retorik, fotoğraf, inandırıcı unsurlar şeklinde alt başlıklardan oluşmaktadır. Makro yapının ele alındığı başlıkta olduğu gibi kırka yakın haberin tümünün bu kısıtlı çalışmada kırka yakın haber içeriğinin ayrıntılı olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Bu nedenle haberlerdeki mikro yapı özelinde yapılan değerlendirmeler yukarıda değinilen başlıkları içerecek biçimde analiz edilmiştir.

Yayınlanan haberler dil açısından değerlendirildiğinde kurulan cümleler ve kullanılan kelimelerin dikkatle seçildiği anlaşılmaktadır. Monarşiye yönelik olumsuz izlenim bırakacak haber metni ve kelimelerden kaçınıldığı görülmektedir. Monarşi tartışmaları ve protestoları ile ilgili haberler yumuşak bir dil ile geçirilmektedir. Buna karşın kral, kraliçe, kraliyet gibi monarşi sistemiyle ilgili cümleler İngiltere'nin gücünü ve etkisini gösteren bir geleneksel bir gereklilik gibi anlatılmaktadır. Aşağıdaki kelime bulutu ve listede (Tablo 3 ve Tablo 4) görüldüğü üzere, monarşiye yönelik olumlu izlenim bırakacak kelimeler olabildiğince çok kullanılmış, modern siyasi yapının gereklerinden olan demokrasi, adalet, hukuk gibi kavramları ya çok az kullanılmış ya da hiç kullanılmamıştır. Haberlerde kullanılan fotoğraflar da tıpkı haber dilinde olduğu gibi monarşiyi olumlayıcı ve meşrulaştırıcı özellikleriyle öne çıkmaktadır. Genel olarak basit ve etken (aktif) cümle kullanılarak metnin anlaşılması kolaylaştırılmıştır. Bununla birlikte İngiltere tarihi, Kraliyet gelenekleri, mekân bilgileri ve bazı dini terimlerin uzmanlık gerektirdiği görülmektedir.

Tablo 3. BBC Türkçe yayınlanan Kraliçe II. Elizabeth'in ölüm ve defin haberlerinin kelime bulutu

Tablo 4. BBC Türkçe’de yayınlanan Kraliçe II. Elizabeth’in ölüm ve defin haberlerinde kullanılan kelimelerin sıklık frekansı

Kelime	Tekrar	Kelime	Tekrar	Kelime	Tekrar
Kraliçe	690	Dük	30	Toplum	10
Tören	368	Gazete	29	Majeste	8
Elizabeth	289	Şapel	27	Sömürge	4
Kraliyet	199	İrlanda	26	Kontes	4
Kral	190	Birleşik Krallık	26	Mektup	4
Prens	156	Resmî	25	Türkiye	4
İngiltere	146	İskoçya	25	Kont	3
Kraliyet Ailesi	111	Saygı	22	İletişim	3
Saray	95	Gelenek	20	Lüks	2
Kilise	87	Parlamento	20	Aristokrasi	2
Hükümdar	85	Yas	18	Dergi	2
Halk	81	Düşes	16	Ekonomi	2
Ölüm	71	Çan	14	Radyo	1
Prenses	69	Televizyon	14	İnternet	1
Taht	66	Kutlama	14	Telefon	1
Eş	63	Britanya	14	Refah	1
Anne	61	Dini	13	Yoksul	1
Monarşi	53	Britanya İmparatorluğu	13	Vatandaş	1
Galler	51	Adanmış	13	Adalet	1
Taç	44	Protesto	13	Üretim	0
Para	42	Ayin	12	Hukuk	0
Ulus	41	Seremoni	11	Demokrasi	0
Kale	39	Sembol	11	İnsan Hakları	0
Hizmet	32	Sevgi	10	Anayasa	0

Sonuç

Bu çalışma eksene İngiltere ve dolayısıyla “İngiliz ulusundan olma” anlayışını alıyor. İngilizler tüm dünyada diğerlerinden/ötekilerden farklılıklarına ve bütün değişimlerine rağmen gelenekselliklerine yaptıkları vurguyla bilinmektedirler. Örneğin 1215 tarihli Magna Carta Libertatum ile modern demokrasiyi başlattıkları ve İngiltere’nin demokrasinin beşiği olduğu son derece yaygın bir söylemdir. İlginçtir, dünyaya büyük bir bilgelikle demokrasi ihraç eden İngiltere kendi içerisinde monarşisini korumuştur. Bu tavır bugün de aynıdır. Öyle ki, İngiltere demokrasisi 2022 yılının Eylül-Ekim ayları içerisinde üç farklı başbakanı seçim olmadan, Kraliyet ataması/görevlendirmesiyle değiştirmiş bir demokrasidir. 6 Eylül 2022 tarihinde Boris Johnson’dan başbakanlık koltuğunu devralan Liz Truss 25 Ekim 2022 tarihinde makamı Rishi Sunak’a devretmiştir. Johnson’ın Osmanlı, Sunak’ın ise Hindistan ile olan köken ilişkisi ise İngiltere’nin çok ulusluluk özelliğinin bir göstergesi olarak okunabilir. Dolayısıyla, İngiltere bir yandan çok uluslu yapısı ve farklı toplulukları sağladığı imkânlar sayesinde demokrasinin önde gelen ülkesi konumunu pekiştirirken, bir yandan da tarihine, kültürüne ve monarşiye sıkı sıkıya bağlılığını korumaktadır. Bu anlayış İngiliz gelenekselliği denilen “katı” uygulamaları da beraberinde getirmiştir. Modern düşünce ile çelişen monarşi ile modern düşünceyle uyumlu parlamenter sistem bir arada işlerken en ince detayına kadar geleneksel anlayışı sürdürmektedir. Bu yapı zaman zaman tartışma konusu olsa da, tartışmaların uygulama alanında herhangi bir karşılığının olduğunu söylemek zordur. İngiltere’nin tarihsel süreç içinde

geliştirdiği kendine özgü pragmatik liberal anlayışı kapitalizm ve tüketim kültürünün felsefesini oluşturmaktadır. Devleti temsilen neo-liberal ekonomik politikaların uygulanması noktasında sermayenin yanında duran Kraliyet Ailesi bu felsefenin taminatıdır. BBC de, bu yapının medya ayağı ve uluslararası diplomasi aracı olarak bu felsefe ve sistemin devamlılığını sağlamaya yönelik içerik üreterek yaymaktadır.

İngiltere'nin kendine özgü demokrasisinin önemli ayaklarından biri de merkezinde BBC'nin bulunduğu medyadır. Bütün eleştiri ve eksiklerine rağmen BBC dünyada kamu yayıncılığını başlatan kurumdur ve en başarılı örneği olarak kabul edilmektedir. Öte yandan yönetim kurulu üyelerinin hükümdar tarafından atanması/azledilmesi, Kraliyet Berati'nda dikte edildiği üzere yayınlarının Britanya kültürünün gelişmesi, aktarılması ve yaygınlaşmasına katkı sunacak şekilde hazırlanması, kurumun mali giderlerinin büyük kısmının hükümet tarafından karşılanması, ulusal alanda kamucu ve uluslararası alanda İngiltere lehinde diplomatik yayıncılık yapması BBC'yi özerk, gerçeğin peşinde, insanlığın ortak ilkelerine bağlı bir yayın kuruluşu olmaktan ziyade bir propaganda ve diplomasi aracı hâline getirdiğini söylemek mümkündür. Kurumsal olarak beyan ettiği idealist referansların daha ziyade retorik olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmaya dâhil edilen haberlere bakıldığında, her şeyden önce İngiltere devletinin Kraliyet Ailesi ile özdeşleştirildiği görülmektedir. Bu sayede monarşi meşrulaştırılmakta ve doğallaştırılmaktadır. Haberlerde kullanılan dil ve görseller söz konusu doğallaştırma ve meşrulaştırma süreçlerine katkı sağlayacak biçimde özenle seçilmiştir. Haberlerin kurgulanması da bu amaca yöneliktir. Kullanılan magazin dilin dozu iyi ayarlanarak sert monarşi eleştirilerinin de önüne geçilmektedir. Buradaki örnekte hem törenin yapılaş biçimi hem de törene görevli olarak katılanların adeta modern öncesi dönemden çıkıp gelmiş izlenimi veren kıyafetleri, söz konusu gelenekselliği en üst seviyeye çıkarmaktadır. Cenazeye gösterilen ihtimam ve imparatorluk dönemlerinin şaşalı gelenekselliğini içeren/yansıtan törenin uygulanış biçimi ulvi bir atmosferin oluşmasına yol açmaktadır. Bununla birlikte tören, dinî sembol, terim ve mekânlarla kutsanarak manevi bir boyuta taşınmaktadır. Ayrıca sık sık cenazeyi ziyaret edenlerin uzun kuyruklar oluşturduğundan bahsedilerek halkın bütün bu yaşananları onayladığı izlenimi verilmektedir. Diğer taraftan muhalif veya eleştirel görüşe az yer verilmesi bu kesimin zaten az olduğuna yönelik intiba uyandırmasının yanında, karşıt görüşlerin yok sayılmadığı imajı da verilerek İngiliz demokrasisi açısından pozitif bir çerçeve oluşturulmaktadır. Dünyanın birçok ülkesinden yöneticilerin özel davetli statüsünden törende yer almasına yapılan vurgular ise bütün bu söylemi destekler niteliktedir.

Bütün bunlara ek olarak, İngilizce dışında yapılan yayınların tıpkı İngiliz toplumuna yapılıyor gibi oluşu yukarıda değinilen üstünlük/farklılık imajının bir göstergesi olarak okunabilir. Bu anlamda kolonyal dönemden kalma "Üzerinde Güneş Batmayan Ülke" imajının devamlılığı sağlanmaktadır. BBC tarafından İngilizce ya da yerel dillerde üretilen içerikler İngiltere'nin adeta tarih içinden bugüne seslenerek büyük bir saygınlığın ve üstünlüğün kadim sahibi gibi göstermektedir. Bu bağlamda BBC Türkçe, kurumun diğer uluslararası servisleri gibi BBC hakkında yapılan tespitleri ziyadesiyle içermektedir. Analize dâhil edilen haberlerin içeriğinde de görüldüğü üzere Kraliyet Ailesi ile İngiltere özdeşleştirilmiştir. Dolayısıyla BBC'nin görevi monarşiyi bir varoluş unsuru sayan İngiliz kimliği ve kültürünü yaymayı amaçladığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte BBC'nin yerel dillerde yayın yapan uzantılarının İngiltere'nin kamusal ve kültürel diplomasi aygıtları olduğunun altı çizilmelidir. Zira yayınların içeriği, BBC'nin kurucu aklının yansıması olarak Kraliyet Berati'nda yazdığı üzere, İngiltere çıkarlarına uygun, monarşiyi kanıksamış ve İngiliz kültürünü yüceltecek biçimde hazırlanmaktadır. Çalışma içindeki değerlendirmeler ve analizi yapılan haberler bu durumu açıkça göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Altıntop, M. (2021). *Zygmunt Bauman Sosyolojisinde İletişim Olgusu*. KDY.
- Altıntop, M., & Bak, G. (2022). Kültürel Çalışmalar İçinde İzleyici/İzlerkitle Araştırmalarına Getirilen Eleştiriler. *New Era International Journal Of Interdisciplinary Social Researches*, 7(16), 115-133.
- Altıntop, M., & Bak, G. (2023). Teun Adrian Van Dijk'in Eleştirel Söylem Analizi Anlayışı ve Haber Analiz Modeli (Ed.), *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Temel Alanında Akademik Çalışmalar- I* içinde. Artikel Akademi.
- Arsan, E. (2008). *Medya Gözcüsü*. Evrensel Basım.
- Arsan, E., & Çoban, S. (2014). *Medya ve İktidar*. Evrensel Basım.
- Aziz, A. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Başçı, E. (2018). Kamu Hizmeti Yayıncılığı Düzenlemelerinde Halkın Katılım ve Temsiliyet Biçimleri Üzerine Bir Değerlendirme. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 10(4),59-74.
- Başkaya, F. (1995). *Sömürgecilik Emperyalizm Küreselleşme*. Öteki.
- Benlaribi, N. (2022). Televizyon, Talk-Show ve Kadın: BBC News Arabic Tartışma Noktası Programında Kadın Sorunlarının Ele Alınışı Üzerine Bir İnceleme (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi*. Siyasal.
- Canyurt, S. (2011). *Kamu Medya Hizmeti: BBC ve TRT Karşılaştırması*. RTÜK.
- Çağlar, İ., Akdemir, K., & Toker, S. (2019). *Uluslararası Medya Kuruluşlarının Türkiye Uzantıları*. SETA.
- Çakır, A. (2014). *Söylem Analizi*. Palet.
- Doyuran, L. (2018). Medyatik Bir Çalışma Alanı Olarak Eleştirel Söylem Çözümlemesi (Televizyon Dizileri Örneğinde). *Kritik Araştırmalar Dergisi*, 301-323.
- Eaton, A. (Prodüktör), Morgan, P. (Yazar), & Daldry, S. (Yöneten). (2016). *The Crown* [Sinema Filmi]. Netflix.
- Güngör, N. (2016). *İletişim Kuramlar Yaklaşımlar*. Siyasal.
- Herman, E. S. (2004). *Medyada İki Yüzlülük*. (N. Nirven, Çev.) Çivi.
- Hill, C. (2016). *İngiltere'de Devrim Çağı 1603-1714*. (U. Kocabaşoğlu, Çev.). İletişim.
- Kaplan, F. N. (2013). *Global Kültür ve Kimlik*. Umuttepe.
- Karaduman, M. (2019). Uluslararası Haber Akışı ve Medya Düzeni Bağlamında; Türkiye'de Yayın Yapan Uluslararası Medya Kuruluşları. *Akdeniz İletişim Dergisi*, 465-484.
- Kejanlıoğlu, B. (2004). *Türkiye'de Medyanın Dönüşümü*. İmge.
- Kırık, A. M. (2012). İngiltere'de Kamu Hizmeti Yayıncılığı ve Toplumsal Farkındalık Çerçevesinde BBC'nin Tarihsel Analizi. *IIB International Refereed Academic Social Sciences Journal*, 03(05), 60-71.
- Meyer, T. (2014). *Medya Demokrasisi*. (A. Fethi, Çev.) Köprü.
- Morva, O. (2013). *Chicago Okulu Pragmatik Sosyal Teoride İletişimin Keşfi*. Doruk.
- Mutlu, E. (1999). *Televizyon ve Toplum*. TRT.
- Özer, Ö. (2011). *Haber Söylem İdeoloji*. Literatürk.
- Özer, Ö. (2015). Teun Adrian van Dijk Örneğinde Eleştirel Söylem Çözümlemesi (Ed.), *İletişim Araştırmalarında Yöntemler içinde*. Literatürk Academia.
- Özgen, M. (2016). İletişime Bireysel, Toplumsal ve Yönetimsel Bağlamda Bakmak: Olgular, Olaylar ve Örnekler. M. Bostancı içinde, *Eleştirel Medya Çalışmaları* (ss. 80-100). Anahtar.
- Saygın, D., & Ultan, M. (2016). Ekonomi ve Siyaset Bağlamında İngiltere-Avrupa Birliği İlişkileri: Tarihsel Bir Analiz. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 12(23), 71-102.
- Sözen, E. (2017). *Söylem. Profil*.
- Şah, U. (2020). Eleştirel Söylem Analizi: Temel Yaklaşımlar. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 210-231.
- Şahin, M., & Uçak, G. (2020). İnternet Gazeteciliğinde Kullanılan Kurumsal Haber Kaynaklarının Analizi: BBC Örneği. *Yeni Medya* (9), 18-39.
- Tekinalp, Ş. (2003). *Radio ve Televizyon: Camera Obscura'da Synopticon'a*. Der.
- Tilly, C. (2001). *Zor, Sermaye ve Avrupa Devletlerinin Oluşumu*. (K. Emiroğlu, Çev.) İmge.
- Uğurlu, F., & Öztürk, Ş. (2006). *Türkiye'de Televizyon Haberciliği*. Tablet.
- Yalçın, Ö. (2015). İngiltere'de Kamu Hizmeti Yayıncılığı: Dijital Medya Ortamında BBC'nin Var Olma Mücadelesi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 98-118.
- Yanardağoğlu, E. (2014a). Uluslararası Yayıncılıkta Değişen Pratikler: BBC Dünya Servisi Örneği. *Ankara Üniversitesi İlef Dergisi*, 1(1), 11-31.
- Yanardağoğlu, E. (2014b). Uluslararası İletişim ve Kamu Diplomasisi: BBC Dünya Servisi Haber Merkezi Örneği. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 115-131.
- URL 1- <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/royal-charter> (Erişim Tarihi: 16.12.2022)

Hakem Değerlendirmesi: Dış, bağımsız.

Yazar Katkıları:

Birinci yazar: %100

Çıkar Çatışması: Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar(lar) bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions:

First Author: %100

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.